

BETON

KULTURNO PROPAGANDNI KOMPLET BR. 82, GOD. IV, BEOGRAD, UTORAK, 20. OKTOBAR 2009.

Redakcija: Miloš Živanović, Saša Ilić, Tomislav Marković, Saša Čirić; Font Mechanical: Marko Milanković; E-mail: beton@danas.rs, redakcija@elektrobeton.net; www.elektrobeton.net; Sledeći broj izlazi 3. novembra

MIXER

Piše: Dajana Đedović

DVA VEKA VUKA

Ideologizacije jedne manifestacije

Stare svetkovine kakvi su bili sabori i mnogi drugi rituali davali su narodu osećaj stabilnosti i kontinuiteta. Želja naroda za ovom vrstom svetkovina, rituala, proslava podudara se sa željom i interesom vladajućih političkih i intelektualnih elita da održe *status quo*, društveni i politički poredak. Ono što Vukov sabor čini posebnim u odnosu na druge manifestacije je činjenica da je posvećen „reformatoru srpskog jezika“ Vuku Stefanoviću Karadžiću, čoveku oko čijeg je imena decenijama stvaran jedinstven društveni mit u našoj kulturi. Proteklih sedamdeset pet godina saborovanja dalo je priliku za analizu instrumentalizacije, ideologizacije i politizacije ove manifestacije u kontekstu različitih društvenih uređenja i kulturnih politika. Pogotovu je (zlo)upotreba Vukovog imena i dela vidljiva i čitljiva u periodu velikog jubileja *Dva veka Vuka* 1987.

„V“ KAO KURJAK

Još neko vreme, na Saboru, akteri će se „zaklinjati“ u Jugoslaviju dok će im u glavi biti neka druga zemlja. A o kojoj zemlji je reč možda je najvidljivije bilo 1981, kada je izveden tekst Janka Vujinovića „Vuk ili povest o narodnom življanju“ koji prema nekim pokazateljima jeste „proklizavanje“ pojma radnog naroda i radničke klase ka *srpskom narodu*, ali još uvek ostaje na „pola puta“. Naime, i Vujinovićev tekst je slično kao i „slučaj Đogo“ ostavio ikonu netaknutom: niti je „slučaj Đogo“ stavlja pod lupu Titovu vladavinu, koja je bila svetinja, niti je „našu stvarnost“ kritički preispitivao. Vujinovićev tekst je stidljivo počeo da uspostavlja novi poredak ideologije, koja će u svojoj osnovi imati nacionalnu odnosno etničku paradigmu, ne preispitujući „ulogu vođe“ ili „našu stvarnost“.

Tekst „Vuk ili povest o narodnom življanju“ odabran je na konkursu koji je Odbor Vukovih sabora raspisao 1981. Tražilo se delo kojim će se na Vukovom saboru „obeležiti 40 godina Socijalističke revolucije“. Janko Vujinović je u svom tekstu dao svedenu sliku ratničkog kursa u Srbiji od pre Karadjordja do II svetskog rata, kroz likove kao glasnogovornike kolektivne nacionalne svesti. Koristeći slova azbuke kao nit, on je ponavljajući neke reči oživeo upravo one pojmove i slike koji će krajem osamdesetih i početkom devedesetih postati opšta mesta nove ideologije. Tako je priča počinjala slovom „V“, jer je trebalo posebno naglasiti da svi potičemo od *vuka* ili *Vuka*. „To, da smo kurjaci – jesmo! Knjige vele da smo njima najbližiji jer od njih smo kažu postanuli.“ Ovaj pisac je i u svom romanu *Vučiji nakot* aktivirao nove/stare „svete centre“ koji su imali funkciju uspostavljanja jedinstvenosti zajednice, a jedan od atributa etničke zajednice jeste i „mit o zajedničkom pretku“. Zatim je nastavljeno slovom „B“, i to pojmovima: *biti, bijem, budem*. I to treba glorifikovati, verovali su pisci *novog talasa* u Srbiji s početka osamde-

setih. Pisac se u nastavku teksta oslanjao na one stereotipne slike koje će postati okosnica buduće nacionalističke paradigme. „Mi (Srbi – prim. aut.) ostasmo *sami; protiv svih*“. Pod slovom D – posebno su naglašene srpske *deobe*. Sintagma „srpske nesloge“ makimalno je korišćena u periodu nacionalne homogenizacije. Pod istim slovom pisac nabrja i *Dalmaciju*, koja ulazi u srpski korpus. Starac, glavni lik u ovom scenskom prikazu, kao oličenje svenarodne mudrosti reći će: „Srbija i nije tamo de je zemlja srpska, već de su ljudi srpski“. Kasnije će Vuk Drašković u svojim političkim istupima modifikovati ove reči svog partijskog kolege (J. Vujinović je u SPO-u bio od osnivanja) u slogan: „Srbija je tamo gde su grobovi srpski“.

Interesantan je izbor reči pod slovom „Z“. Pisac izdvaja, a glumci na sceni govore: „*zaklati, zaklon, zakleti, zašto, zatrti, zbeg...*“ Zašto nije odabrao reči: *znati, znanje, zaliti, zasaditi, zriti, zeleneti*? Zato što je takvim izborom trebalo probuditi afekte, iracionalnost čitavog konteksta, uvući gledaoce u prostor mita koji potpuno zamagluje

Ko je treći čovek?

istorijske činjenice, istinu, prebaciti ih u metanaraciju većitih bitaka. Trebalo je reći kako je vreme u Srbiji „zamrznuto“, a da se istorija ponavlja ciklično. Nije ni čudo što je nakon toga slovo „J“ asociiralo na *jauk* i *Jasenovac*, a „K“ na *Krajinu* i *Kosovo* („Oj Krajino krvava aljino“, „Kosovo, kuća, koren, kum“). Tekst se završavao kako je i počeo, pominjanjem *kurjaka*. Ukorenjivanje u etnonacionalistički diskurs se na ovim prostorima odvija ciklično. Ovo je bio prvi – mali krug. Drugi deo procesa *ukorenjivanja* otpočeo je 1988.

MIXER

Dajana Đedović: Dva veka Vuka

ARMATURA

Predrag M. Azdejković:

Kako je propao Belgrade Pride

VREME SMRTI I RAZONODE

Predrag Lucić: Među javom i Med vedevim

BULEVAR ZVEZDA

ERIC, Dobrica

BLOK BR. V

Lazar Bodroža: Gospođica pod opsadom

VREME JUBILEJA

Inicijativni odbor za proslavu 200. godišnjice rođenja Vuka Stefanovića Karadžića dao je osnove za obeležavanje ovog jubileja već u oktobru 1984. Taj predlog programa bio je osnov za proslavu koja je trebalo da obuhvati ceo prostor Jugoslavije, u više segmenata kako kulture tako i prosvete i obrazovanja. Predlog programa je podrazumevao i uključivanje svih institucija i organizacija u kulturi na tom prostoru. Predviđen je bio i čitav niz aktivnosti u inostranstvu. „Proslavu 200-godišnjice rođenja Vuka Karadžića treba obeležiti kao opštenarodnu proslavu ... kao godišnjicu jedne od najistaknutijih ličnosti *srpskog naroda* i osnivača novije *srpske kulture*. ...potrebno je ukazati na ogromno Vukovo delo: tvorac novog *srpskohrvatskog književnog jezika*, pisac *prve srpske gramatike* i *srpskog pravopisa*, ... *srpske književnosti*, istoričar *Prvog srpskog ustanka*, ... posebno je značajna povezanost Vukovog dela sa ukupnom borбом *srpskog naroda* ...potrebno je ukazati na njegove ideje o *kulturnom jedinstvu našeg naroda* na jezičkim osnovama...“ Postavlja se pitanje zbog čega je bilo nužno da se ta godišnjica „pod obavezno“ obeležava na celom jugoslovenskom prostoru. Odakle je poticala ta potreba? Bilo je očigledno da to nije bio odraz istinske kulturne potrebe. U Zagrebu će ovo, dve godine kasnije, Dunja Rihtman Augustin protumačiti na sledeći način: „Oni veličaju srpsku naciju, ali ne skrivaju integralističke težnje, Vuk koji je priznanje zaslužio otkrićem narodne kulture u međuvremenu je postao njen simbol.“

Inicijativni Odbor je tih godina doneo zaključak da „Republička konferencija SSRN Srbije treba da imenuje reprezentativni Odbor za proslavu 200. godišnjice rođenja Vuka Karadžića. U Republici bi organizacioni, stručni i administrativni poslovi Odbora za proslavu bili povereni Kulturno-prosvetnoj zajednici Srbije.“ Republička konferencija SSRN Srbije formirala je Odbor čiji predsednik je bio Dušan Čkrebić, član predsedništva CK SKJ. Članstvo je brojalo blizu 150 ljudi, predstavnika društveno političkih organizacija, kulturnih institucija iz cele zemlje. Ono što što se prvi put događalo kada su Odbori Vukovog sabora u pitanju, bilo je prisustvo jednog crkvenog velikodostojnika među članovima. Naime u ovom Odboru za obeležavanje 200. godišnjice rođenja Vuka Karadžića našao se i Jovan Velimirović episkop šabačko-valjevski. Nije li to nagoveštalo praksu koju će obilato koristiti nova vlast u svrhu stvara-

nja „narodnog jedinstva“, svesrdno reafirmišući i (zlo)upotrebljavajući pravoslavnu tradiciju? Tokom 1987. i proslave *Dva veka Vuka*, politička elita je u svoju praksu inkorporirala model instrumentalizacije tradicije. Nesrećni sticaj okolnosti je bio taj što se ova velika proslava događala u godini velike društvene krize i umesto da zaista sa najviše počasti proslavi delo ovog velikana, sve je ukazivalo na prisustvo političkih motiva. Dunja Rihtman Augustin piše u Zagrebu: „1987. je bila godina glasnog i pompeznog proslavljanja dvestote godišnjice rođenja Vuka Stefanovića Karadžića sa obiljem jugoslovenskih i stranih naučnih skupova, rado-va, novinskih članaka, TV emisija, političkih tumačenja... Čak je bilo predloženo da bude donet zakon (podvukla D.Đ.) koji bi obavezivao celu zemlju da učestvuje“.

MESTO POLITIČKE REGRESIJE

Odnos prema Vuku u godini velikog jubileja bio je odličan pokazatelj kako su se parcijalni grupni interesi politički legitimisali. Ljubiša Rajić u tekstu „Vuk je mrtav, a ni mi nismo dobro“ koji je objavljen u časopisu *Kultura* 78/79, piše: „Otpori koji postoje prema Vuku u određenim krugovima kod Hrvata, Muslimana i Crnogoraca određeni su željom da se doda ona karika lanca koja po njihovom mišljenju nedostaje, a koja je nužna, to jest, da se jednoj državi i jednom narodu dodeli jedan standardan jezik unutar jedne kulture. Drugim rečima, da Hrvati, Muslimani i Crnogorci imaju kao narod svaki svoj poseban standardni jezik.“ U takvoj situaciji, Vukov članak „Srbi svi i svuda“ bio je povod čestih napada i dobijao je savim osobenu funkciju koju on nije imao u odnosu na vreme kada je nastao. Vuk je shodno tom članku i njegovom čitanju s raznih strana postajao velikosrpski hegemonista, a svi koji su se zalagali za Vuka nosili su istu etiketu. Međutim, kada SKJ kao garant Jugoslavije nije više mogla da drži pod kontrolom nacionalističke diskurse, ostao je veliki slobodan prostor za prodor nacionalističke ideologije u svim federalnim jedinicama. Tako je i Vuk shodno promeni idološke prakse u odnosu na jezik postao mesto oštrog razgraničavanja između nekada bratskih naroda. U retkim tekstovima koji su se kritički osvrnuli na *Dva veka Vuka* i ono što je ovu jubilarnu godinu pratilo, autori su приметили da je „Vuk bio više povod, a manje predmet“. To nije bio slučaj samo u svečarskim momentima. Čak je i naučna javnost sledila u velikoj meri paradigmu, prisutnu u javnosti još od njegove smrti, paradigmu nekritičkog veličanja njegovog dela. Proglašenje Vukove godine i sve ono što se tada dešavalo imalo je jasnu političku dimenziju. To nije neobično, jer sve države koje imaju takvog naučnika i reformatora, pa i mnogo manjeg kalibra od Vuka, teže da takve godišnjice iskoriste u političke svrhe. „Naime, euforično stanje u određenim sredinama u Srbiji u odnosu na Vuka, a osobito tokom jubilarne godine, pokazuje da se Vuku i slavljenju Vuka dodeljuje izuzetno jaka politička funkcija. U određenim trenucima, neophodno je pronaći sredstva za legitimisanje određene politike“, beleži Ljubiša Rajić i napominje da je Vuk bio veoma pogodan za najšire slojeve srpskog stanovništva u specifičnom momentu kada je bilo potrebno pronaći simbol *nacionalnog okupljanja* ili *bar nacionalnog identifikovanja*. „Vuk je dobio atribut srpskog nacionalnog simbola.“ Ali iza svega ovoga krio se i srpski nacionalizam različitih profila. „Vuk nije više samo veliki naučnik i veliki reformator jezika. Vuk nije više simbol nacionalnog okupljanja jedne nacije. Vuk je danas, možda više nego ranije, simbol nacionalnog sukobljavanja više nacija. Biti za ili protiv Vuka (ili bar uzdržan prema Vuku) postaje međa nacionalnog odvajanja i nacionalističkog podvajanja. U najekstremnijim vidovima sukoba argumenti za i protiv Vuka prelaze u čist šovinizam“. Profesor Rajić je, možda, ovim naznačio okvir u kojem će se narednih godina kretati programi na Vukovim saborima. Biće to upravo mesto „naših“ sukobljavanja sa Drugim, mesto veličanja onog „našeg“ i samo „našeg“, mesto regresije. Vuk

mnogima više neće biti zanimljiv zbog svojih zasluga u jezičkoj reformi već će biti zanimljivo samo ono što se iz njega može izvući. O tome svedoči i činjenica „da je svečarska aktivnost bila prebogata,... ali praktično nikakva kada je u pitanju ostvarivanje bar minimuma zahteva koje jezička politika i planiranje jezika moraju ispuniti da bi bili zasnovani na načelima ne samo Vuka, već i drugih velikih pregalaca iz njegovog doba na našim prostorima i u Evropi, a pre svega da bi bili okrenuti budućnosti.“ Profesor Rajić potom zaključuje: „... na najboljem smo putu da

Ono po čemu je završna priredba Vukovog sabora 1987. godine posebno interesantna je činjenica da je održana dan posle veoma burne noći u toku koje je održana čuvena Osmu sednica Saveza komunista Srbije, koja je označila pad moćne porodice Stambolić i početak dominacije Miloševićeve politike. Na završnoj svečanosti Vukovog sabora 20.09.1987. održao je govor prethodne noći smenjeni Ivan Stambolić, još uvek predsednik Predsedništva SR Srbije. Taj njegov govor zanimljiv je za analizu, jer predstavlja u sažetom obliku viziju Stambolićeve politike, ko-

ja je i do tada imala tendenciju da izvrši promene kroz unutrašnje kanale i ustavnu reformu. Njegov govor, koji je publika u Tršiću primila mlako i krajnje suzdržano, bio je dokaz da SKJ mora svoj legitimitet potražiti osvajajući neke druge simbole. Na saborištu je kao gost bio prisutan i Slobodan Milošević. Prema svedočenju prisutnih, vladala je velika napetost među zvaničnicima, a Milošević i Stambolić nisu razmenili nijednu reč. Govor na saborištu bio je Stambolićeva politička „labudova pesma“, a Milošević je tada video, verovatno jasnije nego drugde, da pozivanje na prevaziđene simbole SKJ i njene reformske metode više nisu svrsishodne za održavanje na vlasti. Danas, kada se čita Stambolićev govor i pored retorike svojstvene ideolozima komunizma, neki delovi zvuče kao propuštena šansa. Stambolić je u svom govoru, pozivajući se na Vuka, naznačio da ulazak u red razvijenih evropskih zemalja znači: „... da uporedno sa spomenicima palim junacima i mi počnemo jednom podizati fabrike, a umesto bogomolja - mostove i čuprije.“ Stambolić će ovim pravdati komunističku viziju progressa i integracije, ali nesvesno ili svesno, on je markirao dihotomiju koje će se držati nacionalisti, a koju će Bečković tako vešto inkorporirati u svoju besedu 1990. godine u Tršiću: „Kalenić je skuplji od 'Crvene zastave', Lazarica od 'Merime', Studenica i Žiča od hidro-sistema 'Ibar', Ljubostinja i Naupare od 'Prve petoletke'.“ Ovim će zauvek biti napravljen jaz između komunista i nacionalista. U Bečkovićevoj dihotomiji, komunisti su bili oni koji su zidali fabrike i zaboravljali crkve, što u takvoj interpretaciji, nije donelo nikome dobro te je stoga bilo neophodno ponovo razviti nacionalni barjak. Bečkovićeva beseda označice početak vremena u kojem su mišljenje i razum polagano ali veoma agresivno marginalizovani. Nasuprot tome, Stambolićev govor biće jedan od poslednjih ako ne i poslednji govor koji se poziva na „razum“, „uvažavanje“, a protiv „mržnje“ i „razdora“. Već od naredne godine, uslediće na saborištu otvoreno igranje na etno-nacionalističku kartu. Stambolićev govor bio je tačka na korišćenje komunističkog diskursa.

*

Inače, od naredne 1988. godine Vuk će postati nosilac svih odlika srpskog nacionala i samo srpskog. Novinari više neće izveštavati sa Sabora kao sa mesta zbli-

žavanja svih naroda i narodnosti već će govoriti o „probudnom srpskom narodu“, o „srpskom narodu koji je našao svoju istinu“. Na delu će biti prelaženje iz komunističke lažne narodne zajednice ka nacionalističkoj lažnoj zajednici, a Vuk - narod - tradicija činiće neraskidivo trojstvo. Biće to kraj perioda „identitetske panike“. Imenovana su nova identitetska središta. Situacija je dopuštala pozivanje na sve nacionalne mitove, simbole, tradicije, a naročito na one koje su bile pogodne za učvršćivanje veze između naroda i novog vodje. Sabor će se i u tom slučaju pokazati kao idealno mesto za ožvljavljavanje tih mitova, simbola i tradicija ■

На саборишту 1987. као гост био је присутан и Слободан Милошевић. Према сведочењу присутних владала је велика затегнутост међу званицама, а Милошевић и Стамболић нису разменили ни једну реч. Govor na saborištu bio je Stambolićeva politička „labudova pesma“, a Milošević je tada video, verovatnije jasnije nego drugde, da pozivanje na prevaziđene simbole SKJ i njene reformske metode ne koriste više u svrhu održanja vlasti. Danas kada se čita Stambolićev govor i pored retorike svojstvene ideolozima komunizma neki delovi zvuče kao propuštena šansa.

našu standardnojezičku budućnost izgubimo u korist njene davne prošlosti...“ Nažalost ni danas situacija nije bolja kada je jezička standardizacija u pitanju, ali ni kada je Vukovo delo u pitanju. Žrtvovana je budućnost u korist prošlosti.

KALENIĆ VS. CRVENA ZASTAVA

Naravno tako velika proslava kao što je *Dva veka Vuka* zaslužuje dublju analizu, mnogo sadržajnije nego što je to moguće učiniti u ovom sažetom prikazu ideologizacije jedne manifestacije posvećene Vuku, jer bi se tako stekao uvid i u neke vrlo vredne doprinose proučavanju Vukovog dela i jezika koji su skrajnuti u cilju namećanja samo ove praznične atmosfere i populističkog veličanja Vuka.

**BETONJERKA
POLUMESECA**

U čast dolaska ruskog predsednika Medvedeva, potraga za Dražom se obustavlja na jedan dan.

Tomislav Marković

Piše: Predrag M. Azdejković

KAKO JE PROPAO BELGRADE PRIDE

Retko ko se više seća da je pre tačno mesec dana u Beogradu trebalo da se održi *Povorka ponosa*. To više nije aktuelno. Mediji traže nove skandalozne teme da napune naslovne strane, nevladin sektor se prošetao protiv nasilja i okrenuo nekoj drugoj ugroženoj manjini, a državni je celu temu gurnuo pod tepih, gde i inače želi da je drži. Svi događaji koji su prethodili najavljenoj manifestaciji i usledili nakon otkazivanja povorke, pokazali su da na kraju ipak nije vreme za ravnopravnost, kako je glasio slogan manifestacije. Ali šta sad? Da li gej-lezbijski pokret, koji nokautiran leži na podu, treba da se preda ili da smogne snage da ustane i nastavi sa borbom? Pre svega, vreme je za jedan *timeout* i analizu prethodnih događaja i učenje na sopstvenim greškama.

ZAŠTO KAŽEŠ PLATO, A MISLIŠ NA UŠĆE?

Dan pre nego što je trebalo da bude održana, *Povorka ponosa* je otkazana. Na vanrednoj konferenciji za novinare 19. septembra saopšteno je da policija nije u mogućnosti da obezbedi skup u centru grada i da je predloženo da se povorka premesti na Ušće, odnosno plato ispred Palace „Srbija“. Organizatori su odbili taj predlog i saopštili javnosti da je skup *de facto* zabranjen. Razlozi za odbijanje ovog predloga bili su nemogućnost da se ponovo kod policije prijavi događaj na drugoj lokaciji, koju je predložila sama policija, jer su organizatori o tom predlogu obavešteni dva dana pre samog održavanja povorke, kao i neadekvatnost mesta, jer na Ušću niko ne bi video povorku. Odbijanje je otvorilo prostor da se raspravlja koliko je organizatorima uopšte stalo do održavanja *Povorke ponosa*, naročito nakon izjave ministra za ljudska i manjinska prava Svetozara Čiplića u *Utisku nedelje* da su organizatori o alternativnim lokacijama bili obavešteni nedelju dana pre samog događaja. Takođe, vidljivost povorke bila bi mala i u centru grada, naročito kada je okružena s pet hiljada policajaca, ali bi u oba slučaja bila izuzetno vidljiva preko medija, jer se akreditovalo preko sto novinara. Tokom čitavog procesa, organizatori su činili razne ustupke kako bi se povorka uopšte desila, ali ovaj poslednji je za njih bio previše, ili možda samo dobar izgovor?

ZAŠTO KAŽEŠ POVORKA, A MISLIŠ NA PARADU?

Ustupaka i promena bilo je mnogo, od kojih su neki ugrožavali i samu ideju *Povorke ponosa*. Još od 2001. godine u javnosti je aktuelan naziv *gej parada*, odnosno *Parada ponosa*. Organizatori su u sred procesa organizacije odlučili da manifestaciju preimenuju u *Povorka ponosa*, jer reč parada ima negativnu konotaciju u javnosti. Nekako je naivno pomisliti da će preko noći nestati upotreba reči parada, naročito u medijima, samo zato što je Organizacioni odbor tako odlučio. Ta manifestacija će večno biti *gej parada*, kako god je nazvali, i od toga se ne može pobeći, te je zato treba prihvatiti kao realnost. Organizatore je najviše brinulo što se za paradu vezuje golotinja, tako da su apelovali na domaće medije da ne objavljuju slike golišavih učesnika sa zapadnih gej parada, jer toga neće biti na srpskoj, a potencijalne golišavo odevene učesnike su upozorili da će biti udaljeni sa skupa. Pored reči parada, pojedinima je problematična i reč ponos, koju često prati komentar da je glupo biti ponosan na svoju seksualnu orijentaciju. Organizatori su pokušali i njima da zapuše usta objašnjenjem da nije reč o ponosu na seksualnu orijentaciju, već ponos na Stonewallsku pobunu kada su pripadnici LGBT populacije u Njujorku ustali protiv policijske represije i društvene homofobije, 1969. godine. Možete misliti koliko je LGBT osobama danas u Srbiji bitan taj događaj koji se desio pre četrdeset godina tamo daleko! Mnogi pripadnici LGBT populacije su ponosni na svoju seksualnu orijentaciju, kao odgovor na konstantno omalovažavanje i obezvređivanje zbog svoje drugosti. Na sve to treba dodati da su pojedini političari i državni funkcioneri uslovljavali svoju podršku time da na povorci ne sme biti reči o ljubavi, seksu, niti golotinje, čime se direktno ugrožava identitet same manifestacije. Organizatorima je podrška države i državnih organa bila bitna, te su pristali na ustupke, što je i njihova najveća greška, jer su ih na kraju izigrali.

VELIČINA NIJE BITNA, ALI BROJNOST JESTE

U radio emisiji *Peščanik* Vesna Pešić je u osvrtu na Povorku ponosa rekla da „ta parada nije bila dobro prihvaćena ni kao ideja, nije bilo podrške, pa videli ste kako su se ponašali političari. Oni su se manje više ograđivali od toga, nije bilo ni podrške građana, a moram da kažem, ni gej populacija nije imala nameru da izađe u većem broju. Ako imamo u vidu koliko ima gej populacije u proseku u svakoj državi, ovde bi trebalo da ih ima oko 200-300.000. Pa da vidimo kako bi se ponašalo tih

10.000 nasilnika da se pojavilo bar pola gej populacije. Znači, ni oni nisu bili spremni da se prikažu na toj paradi, pa ne može državna sila sve da uradi. Sećate se demonstracija devedesetih kada nas je na protestima bilo 100.000, broj je bio strašno važan. To koliko vas ima strašno mnogo znači za neprijateljsku stranu.“

Povorka ponosa od samog početka nije imala podršku LGBT populacije, koja je vremenom još i opadala. Prvi veliki potres desio se izbacivanjem *Gej strejt alijanse* iz Organizacionog odbora, koja je i bila inicijator povorke. Sledeći potres bio je izlazak *Queeria centra* početkom septembra. Informacije da će golišavo odeveni biti udaljeni sa skupa, da će se oduzimati mobilni telefoni, flaširana voda, da će učesnici biti detaljno pretresani i da se ne dolazi u štiklama, samo su uticali na pad podrške.

IAKO SMO PEDERI, PRE SVEGA SMO SRBI

Na pad podrške uticao i sukob LGBT grupa koji je pratio proces organizovanja i postao fokus medijske pažnje. Umesto da se bave idejom Povorke ponosa i problemima LGBT populacije mediji su se bavili sukobom, što je pre svega veliki propust organizatora, koji su pokazali da ne poznaju kako funkcionišu domaći mediji. Organizacioni odbor saopštio je krajem maja da je iz njegovog rada isključena *Gej strejt alijansa*, pošto je predsednik te organizacije objavio da će parada biti održana 23. avgusta, a da se nije konsultovao sa ostalim članovima odbora. Odbor je saopštio da je takav čin ozbiljno ugrozio bezbednost učesnika i organizatora manifestacije i da je GSA pokazala da su joj političke ambicije i samopromocija ispred interesa celokupne LGBT populacije. *Gej lezbejski info centar* (GLIC) je više puta pozvao na pomirenje LGBT grupa, ali je takav predlog ignorisan, da bi na kraju iz odbora izašao *Queeria centar* jer „odsustvo kulturnog i umetničkog sadržaja ne ostavlja dovoljno prostora da se angažuju na organizovanju ove manifestacije“. LGBT aktivistička scena koja je sama po sebi slaba u Srbiji, pa još tako razjedinjena, odlučila se da organizuje *Povorku ponosa* koju ne podržava većina LGBT populacije i koja je zbog toga od samog početka bila osuđen na propast.

I mesec dana nakon neodržane *Povorke ponosa* ne postoji želja da se radi na prevazilaženju konflikta. U petak 16. oktobra održan je sastanak na inicijativu Organizacionog odbora s ciljem uspostavljanja Platforme borbe za ljudska prava LGBT osoba, ali na koji nisu pozvane „nepodobne“ LGBT organizacije.

I ONDA JE MRMOT ZAVIO ČOKOLADU U FOLIJU

Otkazivanje *Povorke ponosa* i prebijanje stranaca po Beogradu u javnosti su shvaćeni kao kapitulacija države pred huliganima, što je dovelo do organizovanja dva događaja protiv nasilja. Prvi, *Šetnja protiv nasilja* Koalicije mladih protiv nasilja i drugi, *Odgovor građana na nasilje*. Iako je otkazivanje *Povorke ponosa* bilo jedan od motiva za organizovanje ovih događaja, nakon smrti Brista Tatona ono prestaje da bude bitno. U medijskim izveštajima nigde se ne spominje *Povorka ponosa*, iako je na tim skupovima o njoj bilo reči. Interesantno je da je *Šetnja protiv nasilja* prošla

Михаило Марковић потпредседник СПС беседник на Вуковом сабору 1993. године довео је у Тршић Данијела Шифера тада „осведоченог пријатеља српског народа“. Михаило Марковић је представљајући Шифера рекао да је он „Једини преостали потомак велике али изумрле традиције европског хуманизма коју су некада заступали Гете, Роман Ролан, Андре Жид, Томас Ман“. Тај „професионални пријатељ Срба“ господин Шифер обрео се у Тршићу вероватно у намери да открије још једну димензију егзотике „имагинарног Истока“.

sličnom rutom kojom je trebalo da prođe i otkazana *Povorka ponosa*, dok je *Odgovor građana na nasilje* bio umalo zabranjen i premešten na Ušće, ali je nakon intervencije Ivice Dačića ipak održan u Pionirskom parku. Zašto postoji razlika u pristupu policije kada su u pitanju ovi veoma slični događaji koji su se održali jedan za drugim? Odgovor je jednostavan: Koaliciju mladih protiv nasilja između ostalih čine i omladinske organizacije partija na vlasti, koje su šetale i protestovale protiv državnih organa (koje vode članovi partija iz kojih dolaze), jer nisu bili u stanju da zaštite strane i sopstvene državljane od nasilja. U isto vreme počela je i priprema za zabranu organizacija koje promovišu nasilje, među kojima su Obraz, SNP „1389“, pojedine navijačke grupe... Srpski sabor „Dveri“ je takođe bio na spisku, ali je preko noći s tog spiska nestao. Ali, da li će šetnje protiv nasilja i zabrana ovih grupa doprineti da nasilje nestane iz srpskog društva, dovoljno da *Povorka ponosa* postane moguća u Srbiji, ili je sve ovo bila samo predstava za oči Evropske unije?

SVEGA OVOGA NE BI BILO DA SMO ODMAH OTIŠLI U HOLANDIJU

I kada će Beograd dobiti svoju *gej paradu*, *Paradu ponosa*, *Povorku ponosa*, nazovite to kako god želite? Kada Organizacioni odbor osvoji zlatnu medalju na nekom sportskom takmičenju

VREME SMRTI I RAZONODE

lirika utoke

Piše: Predrag Lucić

MEĐU JAVOM I MED VEDEVIM

(Iz srpske patriotske pesmarice)

Godine su prošle pune bruka,
Kosovo si prepustio nemo,
Novorosijsk najbliža nam luka,
Druže Mito, mi ti se kunemo!

Ameri se šire na sve strane,
Mi na Ural za tobom idemo,
Sva Srbija u tvoj kofer stane,
Druže Mito, mi ti se kunemo!

NATO vabi, vrbuje nas USA,
Da za tuđi interes ginemo,
Ginućemo do poslednjeg Rusa,
Druže Mito, mi ti se kunemo!

Tuđih nam je interesa dosta,
Vreme da se srpstvo oslobodi,
Puti nema, samo Putin osta,
Druže Mito, Putinu nas vodi!

i ti ljudi postanu nacionalni heroji? Kada se kolektivno učlanimo u neku partiju na vlasti i time obezbedimo pravo da šetamo centrom grada? Upišemo ubrzani tečaj borilačkih veština i ne izlazimo iz teretane dok ne postanemo strah i trepet? Trenutna situacija pokazuje da LGBT populacija i LGBT grupe nisu u stanju da iznesu takav događaj, koji će biti moguć tek

kada dovoljno ojačamo i ohrabrimo se da masovno izađemo na ulicu, a domaće političare ne bude sramota da brane osnovna ljudska prava. Pre svega srpsko društvo bi trebalo da prestane da veliča nasilnike i promovise nasilje kao prihvatljivo ponašanje, a da li će do toga zaista doći zavisi od svih građana ove države ■

Многим посетиоцима Вуковог сабора 1991. године завршна свечаност остаће у сећању због присуства јаких полицијских снага и великом броју хеликоптера који су летели изнад позорнице на којој се одвијао сценски приказ под називом „Камо ноћи, камо дани“ аутора Радослава Златана Дорића. Присуство војске и полиције било је неопходно због госта завршне свечаности Радована Караџића који је на позив Одбора Вукових сабора био не само главна званица него и учесник предсаборских свечаности током књижевног сусрета „Дрино водо племенита међо“.

Lazar Bodroža: Gospođica pod okupacijom

BULEVAR ZVEZDA

Piše: Redakcija **Betona**

ERIĆ, DOBRICA

ERIĆ, Dobrica (1936, Donja Crnuća), dečki pesnik-samouk, seoski pevač, začinjavac srpske seoske slam poezije; oduvek je pisao pesme za živi nastup i pevanje, retko za čitanje. (Ko u osnovnoj školi nije *slušao* Erićeve pesme, *slušao* je oluju!) Bio je pesnik seoske idile, naivni poet anahronih bukolika i georgika. Pravio je velike turneje po osnovnim školama tokom sedamdesetih i ranih osamdesetih godina. Bio je autor Nolita i „redak zver“ u pesničkoj branši. Važio je za velikog prijatelja dece, seljaka, radnika i učiteljskog kadra koji je štedro preporučivao njegove knjige đacima. U njegovoj zvaničnoj biografiji piše da je završio četiri razreda osnovne škole u Vračevšnici, kada je bacio bukvar i „oprobao sreću u raznim zanatima“, našavši se napokon u pesničkom. Od 1959. do danas, objavio je preko stotinu naslova. Njegove pesme su relativno brzo „sišle u narod“. Poseban vid implementacije *erićevštine* ostvaren je preko velikog hita Miroslava Ilića „Devojka iz grada“, koju je napisao niko drugi do slavuj iz Gruže. Prema usmenoj legendi, stihove pesme „Voleo sam devojkicu iz grada“ Dobrica Erić je dao čuvenom kompozitoru narodnog melosa Obrenu Pjevoviću, koji je potom uhvatio Miroslava Ilića za ruku i poveo ga u aleksandrovački „Diskos“, gde je ovaj snimio svoju prvu singl-ploču (1977). Ni Lepa Lukić nije ostala bez Erićeve podrške. Za nju je napisao stihove „Bluzo moja satkana od cveća“. Možda bi sve ostalo na toj razini da Dobrica Erić u turbulentnim osamdesetim nije učinio zaokret od pagansko-seoskog ka nacionalističko-pravoslavnom pesničkom diskursu. Tako su se slike *Vašara u Topoli* pretopile u *Plač voljene zemlje*. Poznata je njegova *Prkosna pesma* (1993) koju je po priznanju čelnika SPS-a, „najviše voleo Slobodan Milošević u interpretaciji srpske heroine Ivane Žigon“. Ova pesma, nalik *Baladi o Stojkovićima* Ljubomira Simovića, predstavlja kvintesenciju srpskog inata i paradoksalnog (ne)priznavanja krivice. Slično odlomcima iz Simovićevog *Kosovskog boja*, koji su postali militaristička budnica, Erićevo pevanije je posredovanjem prkosne Ivane Žigon odjeknulo na mostovima tokom bombardovanja 1999, ali i na poslednjem ispraćaju Miloševića, te napokon na mitingu „Kosovo je Srbija“. Izlivanje erićevskog prkosa (*Kriv sam što sam neko/ a ne niko i netko/ Kriv sam što u doba opšteg srbobrsta/ idem u pravoslavnu crkvu/ doduše poretko/ i što se krstim ovako/ s tri prsta!*) postalo je deo folklornih mitingaških okupljanja, kao mantra koja se upućuje neprijatelju. Stoga ne čudi što je božanska interpretacija Ivane Žigon, u video klipovima koji se mogu naći na www.youtube.com, izmontirana sa slikama stelte F-117. Pevanje Dobrice Erića, bivšeg dečjeg pesnika, često se u javnosti koristi poput Teslinog tajnog oružja, obično u funkciji „odbrane Srbije“, „ometanja neprijateljskog osmatranja i izveštavanja“, „podizanja borbenog morala“ i „pronicanja u skrivene neprijateljeve namere“. Dobrica Erić je jedno vreme radio kao glavni i odgovorni urednik Nolita, kada je pokrstio sve edicije, pravdajući to zahtevima *narodne mobe*, kako je on shvatao vođenje te kuće. U novembru je novi i odlučujući krug glasanja za dopisne i redovne članove SANU. Pored Mira Vuksanovića, R.P. Noga i Gorana Petrovića, u redu pred vratima Akademije, *gurka* se i rab božji, Srbin, sa prosedom bradom – Dobrica Erić. Lepo je na selu, ali je još lepše u Akademijinom zabranu ■

BLOK BR. V